

ปัจจัยกำหนดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์ไทย



นาย กานต์ เมธีปกรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0247-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DETERMINANTS OF THAI COMMERCIAL BANKS INTEREST RATE SPREAD

Mr. Garn Maeteepakorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics


Faculty of Economics
Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0247-7

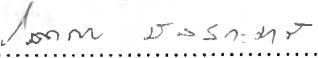
หัวข้อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตกำหนดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์ไทย
โดย นาย กานต์ เมธีปกรณ์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. โสติธิธ วัลลิกะมาส

คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

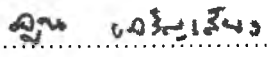
..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุวัชชัย จิตรภาณุพันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. โสติธิธ วัลลิกะมาส)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชัยอุดม สรรพศรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จูน เจริญเสียง)

กานต์ เมธิปกรณ์ : ปัจจัยกำหนดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์ไทย
(DETERMINANTS OF THAI COMMERCIAL BANKS INTEREST RATE SPREAD)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส, 103 หน้า. ISBN 974-17-0247-7.

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาหาปัจจัยกำหนดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์ไทย โดยทำการวิเคราะห์หาส่วนประกอบของส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารได้รับจริง (Ex Post Spreads) เพื่อประมาณหาส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่เป็นผลตอบแทนในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงิน (Pure Spread) ของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 13 แห่งโดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสจากงบการเงินของธนาคารในช่วงปี 2535-2544 การประมาณผลกระทบโดยวิธีการ OLS

ผลการศึกษาพบว่าในช่วงก่อนเกิดวิกฤต Pure Spread เป็นส่วนประกอบหลักของ Ex Post Spread โดย Pure Spread คิดเป็น 71.42% ของ Ex Post Spreads ส่วนต้นทุนในการดำเนินงานและต้นทุนที่เกิดจากกฎระเบียบไม่เป็นส่วนประกอบหลักโดยพบว่าจะเป็นส่วนประกอบเพียงบางไตรมาส และพบว่าธนาคารขนาดใหญ่ได้รับ Ex Post Spreads ที่มากกว่าธนาคารขนาดกลางและเล็ก ส่วนในช่วงระหว่างเกิดวิกฤต ผลการศึกษา Ex Post Spreads ไม่มีความสัมพันธ์กับ Pure Spread ต้นทุนในการดำเนินงาน ต้นทุนที่เกิดจากกฎระเบียบและขนาดของธนาคาร

ผลการศึกษาปัจจัยกำหนด Pure Spread พบว่าในช่วงก่อนเกิดวิกฤต Pure Spread ในทุกกลุ่มธนาคารมีความสัมพันธ์เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปร Pure Spread ในไตรมาสที่ผ่านมา แต่มีความสัมพันธ์เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรทัศนคติต่อความเสี่ยงในการเกิดหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ สำหรับในช่วงระหว่างวิกฤต Pure Spread ของทั้งระบบธนาคารไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรความผันผวนในอัตราดอกเบี้ย, ตัวแปรทัศนคติต่อความเสี่ยงในการเกิดหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้, ตัวแปรอัตราการกระจุกตัวในตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์และ Pure Spread ในไตรมาสที่ผ่านมา แต่เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มธนาคารพบว่า Pure Spread ในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรอัตราการกระจุกตัวในตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และมีความสัมพันธ์เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปร Pure Spread ในไตรมาสที่ผ่านมา ส่วน Pure Spread ในกลุ่มธนาคารขนาดกลางและเล็ก มีความสัมพันธ์เป็นลบอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยและ Pure Spread ในไตรมาสที่ผ่านมา

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต..... กานต์ เมธิปกรณ์.....
ปีการศึกษา.....2544.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... รศ.ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส.....

4285554729 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: INTEREST RATE SPREAD / SPREAD / COMMERCIAL BANKS

GARN MAETEEPAKORN : DETERMINANTS OF THAI COMMERCIAL
BANKS INTEREST RATE SPREAD. THESIS ADVISOR : SOTHITORN
MALLIKAMAS, Ph.D., Assoc.Prof. 103 pp. ISBN 974-17-0247-7.

The objective of this study is to analyze determinants of Thai Commercial banks ' interest rate spread. The study decomposes the pure spread, which is the true compensation for financial intermediaries, out of ex post interest spread. The study employs OLS method and the data from quarterly financial statements of 13 Thai Commercial Banks from 1992 to 2001.

The result shows that, before the crisis, the size of pure spread is about 71.42% of the ex post spread. While operation cost and regulation cost are statistically significant components of ex post spread in a few quarters. Moreover, the large banks receive larger ex post spread than medium and small banks. During the economic crisis, ex post spread does not have a statistically significant depends on pure spread, operation cost, regulation cost and the size of bank

In addition, the study found that, before the crisis, pure spread is statistically significant positive depend on its lag for both large banks and small and medium banks. While it is negatively correlated with loan provision for doubtful debt. During the crisis period, the pure spread of the whole banking system cannot be explained by any determinants For large banks, pure spread is positively determined by the concentration ratio in bank loan market and negatively depends on its lag. For the group of medium and small banks, the pure spread is negatively correlated with the variance of interest rate and its lag.

Field of study.....ECONOMICS..... Student's signature..... *Garn Maetepakorn*
Academic year2001..... Advisor's signature..... *S. Wit Mallikam*

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและตรวจสอบแก้ไข รวมถึงการถ่ายทอดความรู้อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธวัชชัย จิตรภาษนันท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี และอาจารย์ ดร.จูน เจริญเสียง ที่ให้ความกรุณาแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ คุณศรชัย เตரியมวรกุล ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล ให้คำแนะนำและอธิบาย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เขียน ขอขอบคุณ คุณสิทธิรินทร์ ก้อนในเมือง คุณสมสมัย ไรจน์รุ่งเรืองกิจ และคุณพรรณเพ็ญ วงศ์วิวัฒน์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตที่ให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ คุณจินตนา อินทโสภา ที่ช่วยตรวจทานเนื้อหาและให้กำลังใจผู้เขียนตลอดมา และขอขอบคุณธนาคารกสิกรไทยที่กรุณาสับสนุนทุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องๆครอบครัวเมธีปกรณ์ รวมไปถึงญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ความดีและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แก่คุณพ่อ คุณแม่ ผู้มีพระคุณตามที่กล่าวมาทุกท่าน และคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

กานต์ เมธีปกรณ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 องค์ประกอบของการศึกษา.....	6
2. ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย.....	7
2.1 สาเหตุที่ต้องมีส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย.....	7
2.2 ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย.....	8
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยและส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย	9
2.4 ส่วนประกอบของส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย.....	16
3. วรรณกรรมปริทัศน์.....	23
3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	23
3.1.1 แนวคิดทางทฤษฎีกำหนดราคาสินทรัพย์.....	23
3.1.2 แบบจำลองการกำหนดราคาเสนอซื้อ-ขาย หลักทรัพย์.....	27
3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
4. วิธีดำเนินการศึกษา.....	34
4.1 แบบจำลองที่ 1.....	34
4.2 แบบจำลองที่ 2.....	36
4.3 วิธีประมาณการ.....	38
5. ผลการศึกษา.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.1 ผลการศึกษาแบบจำลองที่ 1.....	40
5.2 ผลการศึกษาแบบจำลองที่ 2.....	46
5.2.1 ผลการวิเคราะห์ขนาดการพาณิชย์รวม.....	47
5.2.2 ผลการวิเคราะห์กลุ่มธนาคารขนาดใหญ่.....	52
5.2.3 ผลการวิเคราะห์กลุ่มธนาคารขนาดกลางและเล็ก.....	56
6. สรุปผลการศึกษา.....	61
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	61
6.2 ข้อดีของการวิจัย.....	65
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	65
รายการอ้างอิง.....	67
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก.....	71
ภาคผนวก ข	86
ภาคผนวก ค.....	91
ภาคผนวก ง.....	96
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	103

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 แสดง Ex Ante Spreads และ Ex Post Spreads แยกกลุ่มธนาคาร ช่วงปี 2535 – 3544.....	13
4.1 แสดงตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองที่ 1.....	38
4.2 แสดงตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองที่ 2.....	39
5.1 แสดงผลการศึกษาร่วมประกอบของ Ex Post Spreads.....	41
5.2 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของระบบธนาคารพาณิชย์รวม.....	48
5.3 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่	53
5.4 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาด กลางและเล็ก.....	57
ค.1 แสดงผลการทดสอบ Unit root ของตัวแปร pure spread (P) ด้วย Augmented Dickey-Fuller test.....	92
ค.2 แสดงผลการทดสอบ Unit root ของตัวแปรความแปรปรวนของอัตราดอกเบี้ย (VAR) ด้วย Augmented Dickey-Fuller test.....	93
ค.3 แสดงผลการทดสอบ Unit root ของตัวแปรอัตราสำรองหนี้สูญต่อปริมาณสินเชื่อ (LP) ด้วย Augmented Dickey-Fuller test.....	94
ค.4 แสดงผลการทดสอบ Unit root ของตัวแปรการกระจุกตัวในตลาดสินเชื่อของ ธนาคาร (CR) ด้วย Augmented Dickey-Fuller test.....	95
ง.1 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของระบบธนาคารพาณิชย์รวม กรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตรประเภท 1 วัน (VAR1)....	97
ง.2 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของระบบธนาคารพาณิชย์รวม กรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตรประเภท 7 วัน (VAR7)....	98
ง.3 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ กรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตรประเภท 1 วัน (VAR1)....	99
ง.4 แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ กรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตรประเภท 7 วัน (VAR7)....	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ญ

หน้า

ง.5	แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ขนาดกลางและเล็กกรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตร ประเภท 1 วัน (VAR1).....	101
ง.6	แสดงผลการศึกษาปัจจัยกำหนด pure spread ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ขนาดกลางและเล็กกรณีตัวแปรความแปรปรวนอัตราดอกเบี้ยซื้อขายคืนพันธบัตร ประเภท 7 วัน (VAR1).....	102

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1.1 แสดงสัดส่วนปริมาณสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉลี่ยช่วงปี 2535 – 2544.....	1
1.2 แสดงสัดส่วนปริมาณเงินฝากของสถาบันการเงินเฉลี่ยช่วงปี 2535 – 2544.....	2
1.3 แสดงสัดส่วนปริมาณสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเฉลี่ยช่วงปี 2535 – 2544.....	2
2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย ช่วงปี 2535 - 2544.....	9
2.2 แสดง Ex Ante Spreads และ Ex Post Spreads แยกกลุ่มธนาคาร ช่วงปี 2535 – 2544.....	14
3.1 แสดงเส้น Capital Market Line ตามทฤษฎีการกำหนดราคา สินทรัพย์.....	25
ก.1 แสดงการเรียกร้อยค่าธรรมเนียมนในการขยายสินเชื่อและรับฝากเงิน (กรณี $P^* = P$ และ $P_b = P_a$).....	73
ก.2 แสดงการเรียกร้อยค่าธรรมเนียมนในการขยายสินเชื่อและรับฝากเงิน (กรณี $P^* \neq P$ และ $P_b = P_a$).....	74
ก.3 แสดงการเรียกร้อยค่าธรรมเนียมนในการขยายสินเชื่อและรับฝากเงิน (กรณี $P^* \neq P$ และ $P_b \neq P_a$).....	75